

Deklaracija ministrov o uvajanju urbane agende EU

**Dogovorjena na neformalnem srečanju ministrov,
odgovornih za teritorialno kohezijo
in urbane zadeve,
10. junija 2015 v Rigi, Latvija**

[slovenski prevod]

Deklaracija ministrov o uvajanju urbane agende EU

**Dogovorjena na neformalnem srečanju ministrov, odgovornih za
teritorialno kohezijo in urbane zadeve,
10. junija 2015 v Rigi, Latvija**

Uvod

Dne 10. junija 2015 je v Rigi (Latvija) na povabilo latvijskega predsedstva Sveta Evropske unije (EU) potekalo zasedanje neformalnega srečanja ministrov, pristojnih za teritorialno kohezijo in urbane zadeve.

Srečanja se so udeležili evropski komisar za regionalno politiko in predstavniki Evropskega parlamenta (EP), Odbora regij (COR), Evropskega ekonomsko-socialnega odbora (EESO), Evropske investicijske banke (EIB), pa tudi predstavniki držav kandidatk za članstvo v EU, Norveške in Švice, organizacij zadevnih interesnih skupin in več opazovalcev.

Mesta imajo pomembno vlogo pri prostorskem razvoju EU ter pri doseganju ciljev Strategije EU 2020, in sicer zaradi gostote ljudi, storitev, stanovanj, gospodarske dejavnosti in prometnih vozlišč v njih. Mesta so človekova naselja, ki jih je treba prednostno razvijati, da bi se izboljšale življenjske razmere in okolje sedanjih in prihodnjih državljanov. Po drugi strani pa gre za naselja, ki se soočajo z različnimi izzivi, zato so potrebni namenski in usklajeni ukrepi na vseh ravneh upravljanja. Glavna odgovornost na področju urbanega razvoja leži v pristojnosti držav članic. Vendar pa imajo tudi politike EU pomembno vlogo pri določitvi ustreznega okvira, znotraj katerega se lahko evropska urbana območja spopadajo z urbanimi izzivi in sprostijo svoj potencial za rast. Glede na omenjeno je treba razviti urbano agendo na ravni EU, ki spodbuja oblikovanje boljših politik za urbana območja, bolj usklajene in učinkovitejše ukrepe v podporo trajnostnemu razvoju, boljše sodelovanje in večji prispevek urbanih območij pri doseganju skupnih ciljev EU, izmenjavo znanja in povečanje priložnosti za učenje. Pri tem je bistvenega pomena poskrbeti, da bo prihodnja urbana agenda EU popolnoma v skladu z načelom subsidiarnosti in pristojnosti v okviru pogodb EU, ob upoštevanju medvladnega sodelovanja na tem področju, kot je določeno s sklepi Sveta za splošne zadeve z dne 19. novembra 2014. Poleg tega se mora v skladu s sklepi Evropskega sveta, ki so bili sprejeti 26. oz. 27. junija 2014 in so v skladu z načeloma subsidiarnosti in sorazmernosti, delovanje Unije osredotočiti na področja, kjer je mogoče

doseči dejanske spremembe. Prav tako se je treba vzdržati ukrepanja v primerih, ko lahko države članice same dosežejo enake cilje na boljši način.

Pričujoča deklaracija zagotavlja politično podporo za razvoj urbane agende EU v skladu z načeloma subsidiarnosti in sorazmernosti in upošteva delo na medvladni ravni, ki so ga doslej opravile države članice v smislu *skupnih načel urbanega razvoja*. Posebna pozornost v tej deklaraciji je namenjena izvajanju skupne prednostne naloge trojke predsedstva (Italija – Latvija – Luksemburg) – razvijanje malih in srednje velikih urbanih območij, ki so sestavni del urbane agende EU, in priznavanje njihovega pomena in možnosti pri uravnoveženem prostorskem razvoju ter doseganju skupnih evropskih ciljev.

Ministri prepoznajo:

1. vlogo urbanih območij pri spodbujanju trajnostne ekonomske, socialne in teritorialne kohezije Evropske unije, razvoju urbane agende EU in izvajanju politike EU in nacionalnih politik;
2. pomembnost policentrične urbane strukture EU in njen prispevek k doseganju ciljev Teritorialne agende 2020 ter pomen vseh vrst urbanih naselij v smislu središč za storitve, gospodarske priložnosti in kulturo v njihovih okoliških območjih;
3. pomemben položaj, ki ga bodo imela urbana območja v splošno veljavni razvojni agendi po letu 2015 in v ciljih trajnostnega razvoja, da bodo tako postala varnejša, prožnejša, vključujoča in trajnostna;
4. prizadevanja vsakokratnih predsedstev za medvladno sodelovanje glede trajnostnega in celostnega urbanega razvoja ter njihov prispevek k razpravi o politiki glede vprašanj trajnostnih mest, podnebnih sprememb in energetske učinkovitosti, celovite urbane prenove, demografskih izzivov, mobilnosti in migracij znotraj EU, urbane revščine, revščine otrok in izzivov slabše dostopnih območij v notranjosti;
5. opravljeno delo trojke predsedstva (Italija – Latvija – Luksemburg) glede malih in srednje velikih urbanih območij, prepoznavanja njihove pomembnosti in možnosti za uravnovežen prostorski razvoj in doseganje skupnih evropskih ciljev ter podporo sklepom, ki so priloženi tej deklaraciji (Priloga I);
6. pomembnost vloge Odbora regij, organizacije EUROCITIES, Sveta evropskih občin in regij, Evropskega ekonomsko-socialnega odbora pri izražanju interesov urbanih območij in regij, ter tekoče delo v okviru programov, kot so URBACT, ESPON, EUKN itd.

Ministri prepoznavajo potrebo po:

7. delu, usmerjenemu v urbano agendo EU, ki upošteva urbane razsežnosti v evropskih in nacionalnih politikah na celosten način, da bi bila v celoti uresničena potencial in prispevek urbanih območij, vključno z malimi in srednje velikimi urbani območji, pri doseganju skupnih evropskih in nacionalnih ciljev v skladu z načelom subsidiarnosti in sorazmernosti;
8. učinkovitem usklajevanju politik EU, ki vplivajo na urbani razvoj v okviru Evropske komisije, ki odraža horizontalno, medsektorsko in prostorsko naravo urbanih vprašanj;
9. izboljšanju obstoječega pravnega okvira, ki vpliva na urbana okolja, in uporabi obstoječih struktur namesto ustvarjanja novih na ravni EU, da bi spodbudili učinkovitejše politike, ki bodo podpirale trajnostni in celostni urbani razvoj;
10. celostnih in krajevno usmerjenih politikah, ki se bodo prilagajale različnim potrebam urbanih območij in njihovih prebivalcev ter tako v celoti izkoristile prostorske možnosti po vsej Evropi;
11. skladnosti med urbani in drugimi prostorskimi vprašanji, ki temeljijo na pomembnosti vloge urbanih območij, vključno z malimi in srednje velikimi urbani območji, s ciljem boljšega prostorskega razvoja.

Ministri soglašajo:

12. da bodo podprli razvoj urbane agende EU, ki:
 - 12.1. jo bo treba izvajati v tesnem sodelovanju z državami članicami, Komisijo, EIB, regijami, organi mestnih oblasti in drugimi zadevnimi interesnimi skupinami v skladu z načeloma subsidiarnosti in sorazmernosti;
 - 12.2. spoštuje urbano raznolikost in posebnosti ter prispeva k sproščanju potenciala vseh vrst urbanih območij, vključno z malimi in srednje velikimi urbani območji, ter z najbolj ranljivimi in prikrajšanimi sooskami;
 - 12.3. je namenjena izkoriščanju priložnosti, ki jih urbana območja ponujajo v smislu širšega prostorskega razvoja, delovnih mest, rasti in inovacij, in ne le spopadanju z urbani izzivi;
 - 12.4. izkazuje obojestransko razumevanje trajnostnega in celostnega urbanega razvoja in si prizadeva zagotoviti kakovostno življenjsko in delovno okolje za državljane;
 - 12.5. zagotavlja operativni okvir in učinkovite instrumente za horizontalno izboljšanje urbane razsežnosti pri oblikovanju evropskih politik, vključno z boljšimi

- politikami, oceno teritorialnega učinka (TIA), več potrebam prirojenih in krajevno ustreznih skladov EU, vključno s finančnimi mehanizmi EIB, priložnostmi za izmenjavo znanja, najboljših praks ter raziskav in sodelovanja;
- 12.6. ne prinaša administrativnega bremena za organe nacionalne, regionalne in lokalne oblasti;
- 12.7. spodbuja sodelovanje med različno velikimi urbanimi območji ter sodelovanje v okviru funkcionalnih urbanih območij in regij, vključno s slabše dostopnimi območji v notranjosti in čezmejnimi policentričnimi metropolitanskimi regijami;
13. da bodo okrepili medvladno sodelovanje na področju urbanega in prostorskega razvoja, ki bo jasno prispevalo k razvoju in izvajanju urbane agende EU;
14. da bodo spodbujali nastajanje baz znanja in podatkov o vprašanih urbanega razvoja, ki se nanašajo na različne vrste urbanih enot;
15. da bodo podpirali takšne politike, ki na nacionalni ali regionalni ravni vplivajo na trajnostni in celostni urbani razvoj ter teritorialno kohezijo in ju spodbujajo ter prispevajo k skupnim strateškim ciljem EU z osveščanjem in spodbujanjem usklajevanja sektorjev;
16. da bodo v skladu s pravnimi in institucionalnimi okviri držav članic in z ustreznimi sredstvi:
- 16.1. podpirali učinkovito upravljanje na več ravneh in vključevali lokalne in regionalne organe v oblikovanje politik, vključno z oblikovanjem, izvajanjem in spremljanjem urbanih politik in politik z jasnim vplivom na urbani ravni;
- 16.2. omogočali ustrezno zmogljivost lokalnih in regionalnih organov, vključno z večjo uporabo in sodelovanjem v programih evropskega teritorialnega sodelovanja, jim po potrebi omogočali pripravo in izvajanje celostnih razvojnih strategij in perspektiv ter spodbujali ugodne predpogoje za sodelovanje med različnimi območji, s čimer bo omogočeno upravljanje teritorialnih soodvisnosti in komplementarnosti;
- 16.3. omogočali celostne in krajevno usmerjene ukrepe prostorske podpore, ki vsakemu območju, ne glede na njegovo vrsto, omogočajo izkoristek njegovih potencialov in obravnavanje posebnih izzivov, vključno z malimi in srednje velikimi urbanimi območji, ne glede na njihovo zemljepisno lokacijo;
17. da bodo zagotovili stalen razvoj urbane agende EU med prihodnjimi predsedovanji in opredelili najpomembnejše mejnike za ustvarjanje urbane agende ter si prizadevali za politični sporazum v času nizozemskega predsedovanja glede operativne urbane agende EU;

18. da bodo prispevali k procesu Nove urbane agende v okviru programa ZN Habitat, katerega cilj je zagotoviti, da se cilji celostnega urbanega razvoja in načrtovani cilji trajnostnega razvoja, ki se nanašajo na urbani razvoj, dobro odražajo v deklaraciji konference Habitat III.

Ministri pozivajo Evropsko komisijo, naj:

19. obravnava urbano agendo EU kot prednostno nalogo in sprejme konkretne in takojšnje ukrepe za:
 - 19.1. izboljšanje usklajevanja in učinkovitosti politik in instrumentov EU z vplivom na urbana okolja s ciljem podpiranja trajnostnega in celostnega urbanega razvoja in prispevka urbanih območij k prednostnim nalogam EU;
 - 19.2. okrepitev predhodne ocene vplivov novih pobud in zakonodaje EU glede na njihove teritorialne vplive in posledice za lokalne organe ter
 - 19.3. okrepitev, utrditev in uskladitev baze znanja in podatkov o vprašanih urbanega razvoja na ravni EU, ki se nanašajo na različne vrste urbanih enot;
20. sproži in omogoči usklajene ukrepe pri omejenem številu vprašanj medsektorskih prednostnih nalog, ki jih je treba opredeliti in izbrati v tesnem sodelovanju med državami članicami, Komisijo in drugimi zadevnimi interesnimi skupinami. Pri tem je treba:
 - 20.1 upoštevati priporočila, ki so pripravljena na medvladni ravni, med drugim tista, ki se nanašajo na mala in srednje velika urbana območja, urbano revščino (vključno z najbolj prikrajšanimi soseskami), mobilnost znotraj EU in neželene učinke migracij, ter
 - 20.2. izkoristiti ustrezne baze znanja projektov Urban Audit, URBACT, ESPON, EUKN itd.;
21. spremlja prispevek urbanih območij k uresničevanju strateških ciljev Evropske unije, spremlja in poroča o napredku dejavnosti glede vprašanj medsektorskih prednostnih nalog in o tem redno poroča državam članicam prek skupine za urbani razvoj; pri spremljanju dejavnosti naj si tudi prizadeva za zmanjšanje administrativnih bremen za države članice;
22. zagotavlja, da so predpisi in instrumenti na ravni EU prilagodljivi in ustrezni na lokalni ravni, kar državam članicam in regijam na nacionalni in podnacionalni ravni omogoča izvajanje strategij in perspektiv, ki omogočajo razvoj vseh vrst območij, vključno z malimi in srednje velikimi urbani območji.

Ministri pozivajo lokalne in regionalne organe, naj:

23. prek obstoječih mehanizmov upravljanja dejavno prispevajo k razvoju Urbane agende EU z opredeljevanjem večjih urbanih izzivov in priložnosti, ki so zakoreninjeni na lokalni ravni, hkrati pa jih je mogoče najti tudi v mestih po vsej Evropi;
24. v skladu s pravnim in institucionalnim okvirom držav članic, kjer je to primerno in kjer sredstva to dopuščajo:
 - 24.1. dejavno sodelujejo pri razvoju politik in pri oceni teritorialnega učinka tam, kjer omenjene politike vplivajo na urbana območja in kjer je razvidna dodana vrednost evropskega sodelovanja;
 - 24.2. zagotovijo partnersko sodelovanje pri trajnostnem in celostnem urbanem razvoju na podlagi vključitve lokalne skupnosti in interesnih skupin ter si prizadevajo za učinkovite urbane rešitve za izzive, ki presegajo določen sektor in administrativne meje;
 - 24.3. razvijajo in izvajajo celostne lokalne strategije s pomočjo participativnega pristopa, ki je zasnovan odgovorno in dobro uravnotežen s stališča prostorskega načrtovanja ter spoštuje lokalne dobrine in uporablja obstoječa orodja za spodbujanje trajnostnega razvoja urbanega območja in njegovega zaledja;
 - 24.4. upoštevajo strateške cilje za pametno, trajnostno in vključujočo Evropo v strategijah lokalnega razvoja, ki povezujejo strategije in politike EU z lokalnimi posebnostmi in državljani;
 - 24.5. okrepijo sodelovanje in mreženje med urbani območji ter urbani in podeželskimi območji in sodelovanje s partnerji po vsej Evropi, in to s ciljem iskanja primerjalnih prednosti in sinergij za skupni izkoristek, si izmenjujejo dobre prakse pri spopadanju z urbani izzivi in skupno oblikovanih zmogljivosti, prispevajo k programu Mreža za urbani razvoj in uporabijo, kjer je to koristno, spletno orodje na evropski ravni za določitev referenčnega okvira za trajnostna mesta (RFSC), ki so ga razvile države članice EU;
 - 24.6. premislijo o sodelovanju pri pobudah na ravni EU, ki zajemajo bistvene urbane izzive, kot je »Deklaracija županov proti revščini otrok«.

Pomembnost vloge malih in srednje velikih urbanih območij znotraj splošnega prostorskega razvoja¹

1. Bistveni vlogi malih in srednje velikih urbanih območij se je doslej namenjala **manj pozornosti tako v smislu politik kot študij**, ki so se do zdaj osredotočale na vlogo in težave metropolitanskih območij in velikih mest. V Evropi 24,2 % prebivalstva živi na malih in srednje velikih urbanih območjih, ki štejejo od 5.000 do 50.000 prebivalcev. V Evropi je skupno 8.350 malih in srednje velikih urbanih območij.
2. Mala in srednje velika urbana območja **opravljajo pomembne gospodarske in socialne naloge**, saj za velik delež evropskega prebivalstva delujejo kot središča, ki zagotavljajo delovna mesta, javne in zasebne storitve, vozlišča za lokalni prevoz ter središča za lokalno in regionalno pridobivanje znanja, inovacij in infrastrukture.
3. Mala in srednje velika urbana območja so zato **bistvenega pomena pri preprečevanju upadanja prebivalstva na podeželju in selitev v urbana območja**, saj spodbujajo bolj uravnotežen razvoj vseh regij. Kljub temu pa **prispevajo tudi k razvoju metropolitanskih območij**, saj so povezana v policentrično omrežje.
4. **Mala in srednje velika urbana območja z obstoječimi in potencialnimi skupnimi prispevki bistveno prispevajo k prizadevanju za skupne strateške cilje EU**, zlasti glede zaposlovanja, podnebnih sprememb in energetske vzdržnosti ter boja proti revščini in socialni izključenosti.
5. **Veliko malih in srednje velikih urbanih območij se sooča s številnimi skupnimi izzivi, ki jih je treba obravnavati** na različnih ravneh upravljanja: upadanje in staranje prebivalstva, izseljevanje mladih, nizka raven gospodarske dejavnosti in raznolikosti, pomanjkanje visoko izobražene in usposobljene delovne sile, ustvarjanje novih delovnih mest, zagotavljanje storitev in dostopa do njih, nezadostna povezljivost, pomanjkanje dostopa do finančnih sredstev in kapitalskih naložb, nezadostne administrativne in tehnične zmogljivosti, energetske prehode in podnebne spremembe.
6. Mala in srednje velika urbana območja imajo bistvene razvojne **potenciale, ki jih je treba uporabiti**, in sicer velike priložnosti za uravnoteženje gospodarske dejavnosti in izboljšanje kakovosti življenja, večjo prožnost za spremembo razvojne usmerjenosti in več agilnosti pri inovacijah in preizkušanju politik.

¹ Za lažje razprave in zagotavljanje dokazne podlage je Latvija pripravila raziskovalno poročilo z naslovom »Izzivi malih in srednje velikih urbanih območij, njihov potencial gospodarske rasti in vpliv na prostorski razvoj v Evropski uniji in Latviji«. Na podlagi poročila je tako mogoče izpostaviti številne ugotovitve in zaključke.

7. **Za razvoj malih in srednje velikih urbanih območij je še posebej pomembno** spodbujanje raznolikosti gospodarskih dejavnosti in strategij za pametno specializacijo; iskanje rešitev za zagotavljanje kakovostnih, dostopnih in stroškovno učinkovitih javnih storitev; spodbujanje sodelovanja urbano-urbanih in urbano-podeželskih območij, vključno s slabše dostopnimi območji v notranjosti, ter čezmejnega sodelovanja v okviru funkcionalnih področij ter na splošno povečanja njihove privlačnosti. Močna zmogljivost lokalnih organov in aktivno vključevanje lokalnih skupnosti in interesnih skupin v prostorskem razvoju so v zvezi s tem bistvenega pomena.
8. Pomembno je zagotoviti **podporne ukrepe za prostorski razvoj**, ki so dovolj obsežni in prilagodljivi, da katera koli vrsta teritorialnega območja – urbano, podeželsko ali območje s posebnimi geografskimi značilnostmi, lahko **izkoristi svoje potenciale za prostorski razvoj**.
9. Zaradi medsebojne odvisnosti malih in srednje velikih urbanih območij ter drugih teritorialnih območij in njihovih večsektorskih izzivov **je treba podporne ukrepe zagotoviti** v obliki **celostnih in krajevno usmerjenih mehanizmov**.